

การศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่รับบทความ	13/09/2566
วันที่แก้ไขบทความ	14/11/2566
วันที่ตอบรับบทความ	23/11/2566

สุนันทา เงินโพธิ์จรรย์^{1,*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ศึกษาภูมิปัญญาพิธีกรรมความเชื่อเรื่องศาลชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี และศึกษาการดำรงอยู่ของพิธีกรรม ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 คนประกอบด้วยร่างทรง 16 คนและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 24 คน เกณฑ์ในการคัดเลือก คือเป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมไหว้ศาล แบ่งเป็นผู้สูงอายุและคนรุ่นใหม่ การเลือกผู้สูงอายุเพราะมีประสบการณ์และสามารถบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของพิธีกรรมได้ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมจากอดีตสู่ปัจจุบัน ส่วนคนรุ่นใหม่เพื่อให้เห็นมุมมองของคนต่างวัย ความคิดเห็นต่อความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมเรื่องศาล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสำรวจชุมชน ผลการศึกษาพบว่าในชุมชนลาวเวียงในพื้นที่หมู่ 8 และหมู่ 10 นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการนับถือผี ปรากฏออกมาในรูปแบบของประเพณีการไหว้ศาลประจำปี การเข้าร่วมพิธีไหว้ศาลมีทั้งคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่แสดงถึงความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ใช้ความเชื่อมาเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกันผ่านร่างทรง ศาลจึงกลายเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมทางศาสนา และเป็นศูนย์กลางการพบปะทำกิจกรรมของชุมชน ผ่านประเพณีไหว้ศาลที่จัดขึ้นทุกปี จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนด้วยเหตุนี้ประเพณีการไหว้ศาลในชุมชนยังคงอยู่แม้ปัจจุบันสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่

คำสำคัญ : พิธีกรรม ความเชื่อเรื่องศาล ชุมชนลาวเวียง

^{1,*} หมอทฤษฎีศิลป์ ภาควิชาศิลปสากล วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี
อีเมล : ununthan@hotmail.com

Ceremonies and Beliefs of Shrine in A Study Case of Lao Wieng, Bang pla ma District, Suphanburi Province

Received 13/09/2023

Revised 14/11/2023

Accepted 23/11/2023

Sunantha Ngoenpairot^{1,*}

Abstract

The purposes of this qualitative research were: 1) to study the wisdom of rituals and beliefs about the Lao Wieng community's shrines, at Moo 8, Jorakheyai sub-district, and Moo 10 Kokkram sub-district, Bang pla ma district, Suphanburi province, and 2) to study the existence of rituals, beliefs and transformations. Forty subjects consisted of 16 spiritual mediums and 24 ritual participants. The sample groups were worshippers at the shrines during ceremonies and were categorized into two groups; the elderly and the new generation. The elders were chosen because they had experience and could tell the history of the rituals. They were able to witness the changes from the past to the present ways. As for the new generation, they could see different perspective of people in different ages, and recognize the similarities and differences of opinions on beliefs and rituals. The research instruments were formal and informal interview forms, including participant and non-participant observations, interviews, and survey. The results of the study revealed that the people in Lao Wieng at Moo 8 and Moo 10 believed in Buddhism along with the belief in worshiping spirits, which appeared in the form of an annual shrine tradition. Participating in the ceremony to pay homage was found in both the old and the new generation reflecting the relationship and unity in the community. It is the wisdom of the ancestors who use their beliefs to connect people in the community together through spiritual mediums. The shrine thus becomes a spiritual refuge, a religious center, and the center of community activities through the tradition of paying homage to the shrine held every year until it becomes the identity of the community. For this reason, the tradition of worshiping the shrine in the community still exists even though the social conditions have changed according to the advancement of modern technology.

Keywords: Ceremony; Belief of shrine; Community of Lao Wieng dynamic

^{1,*} ceremony; belief of shrine; community of Lao Wieng
e-mail: pattareya.h@rmutp.ac.th

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ประกอบด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่ามีการผสมกลมกลืนและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ทุกเชื้อชาติสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จังหวัดสุพรรณบุรีมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย หนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญคือ ลาวเวียง การเข้ามาของลาวเวียงในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี โดยเคลื่อนย้ายมาจากเมืองเวียงจันทน์ อาณาจักรล้านช้าง (บังอร ปิยะพันธ์, 2541, น.25) ด้วยเหตุผลทางการเมืองและสงคราม หรือเป็นการชักชวนกันของเครือญาติที่เข้ามาอาศัยอยู่แต่ดั้งเดิมแล้ว มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ หลายภูมิภาคทั้งในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียง ในภาคกลางคือ สระบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 4 พฤศจิกายน 2566) ที่จังหวัดสุพรรณบุรีลาวเวียงกระจายอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอบางปลาม้า และอำเภออู่ทอง ชาวลาวเวียงเหล่านี้ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในไทยพร้อมกับนำความเชื่อ ภูมิปัญญามาผสมผสานกับวิถีชีวิตแบบไทย เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน สิ่งเหล่านี้คือการคงอยู่ของวัฒนธรรมลาวเวียงผ่านประเพณี พิธีกรรม ดังเช่นความเชื่อและการไหว้ศาลที่เป็นวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

การเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ได้นำความเชื่อและพิธีกรรมมาสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีประจำชุมชน หากแต่ละชุมชนมีการรวมกลุ่มแตกต่างกันไปตามพื้นที่ซึ่งมีทั้งที่คงลักษณะแบบแผนบ้านเรือนและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนต่อเนื่องมาจากในอดีตได้ดี และบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การศึกษานี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาชุมชนลาวเวียงที่อำเภอบางปลาม้า ตำบลจรเข้ใหญ่ และตำบลโคกคราม เนื่องจากมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต พื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกัน (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2564, น.15) และชาวลาวเวียงทั้งสองตำบลนี้ยังมีประเพณีร่วมกัน สืบทอดพิธีกรรมความเชื่อเรื่องศาลมาจากเมืองเวียงจันทน์ จนกลายเป็นประเพณีของชุมชนในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงวัฒนธรรม และภูมิปัญญาเรื่องศาลเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ของชุมชนและการจัดทำสื่อเพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชาวลาวเวียง โดยกำหนดพื้นที่ศึกษา 2 หมู่ คือ หมู่ 8 ตำบลจรเข้ใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ชุมชนทั้งสองแห่งนี้ปรากฏการตั้งศาลเพื่อประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อทั้งในศาสนาพุทธ และการนับถือผี มีการจัดพิธีไหว้ศาลเป็นประจำทุกปี ศาลจึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญเป็นเอกลักษณ์อยู่คู่กับชุมชนมาอย่างยาวนาน ประกอบด้วยศาลเจ้าปู่และศาลเจ้าพ่อซึ่งเป็นความเชื่อของชาวลาวเวียง ศาลพระภูมิประจำบ้าน และศาลกะเบาะกะบาน ศาลคือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าชาวลาวเวียงไม่ได้ทิ้งวิถีชีวิตแบบเดิมไปตามยุคสมัย แต่เป็นการนำอดีตมาใช้ในปัจจุบันและยังสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่ใช้ความเชื่อมาเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน ใช้เป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมทางศาสนา เป็นศูนย์กลางการพบปะทำกิจกรรมของชุมชน และเป็นตัวแทนความเชื่อท้องถิ่นของตนที่แสดงถึง

การนำธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติเข้ามาผสมผสานกับวิถีชีวิต และสามารถปรับเข้ากับยุคสมัยได้ การประกอบพิธีกรรมให้ศาลเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนทั้งสองแห่งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา ขั้นตอนพิธีกรรม การดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องศาล และการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรม เนื่องจากปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การประกอบพิธีกรรมยังคงเหมือนเดิม หรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง อีกทั้งการวิจัยดังกล่าวยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชน คนรุ่นใหม่ ตลอดจนคนในชุมชนได้เห็นความสำคัญในวัฒนธรรมของตน เป็นแรงกระตุ้นให้เกิด การสืบทอดประเพณีดั้งเดิมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาพิธีกรรมความเชื่อเรื่องศาลของชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 และหมู่ 10
2. ศึกษาการดำรงอยู่ของพิธีกรรม ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินงานวิจัยนี้ พื้นที่ศึกษาคือหมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ และ หมู่ 10 ตำบลโคกคราม วิธีการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ลักษณะการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

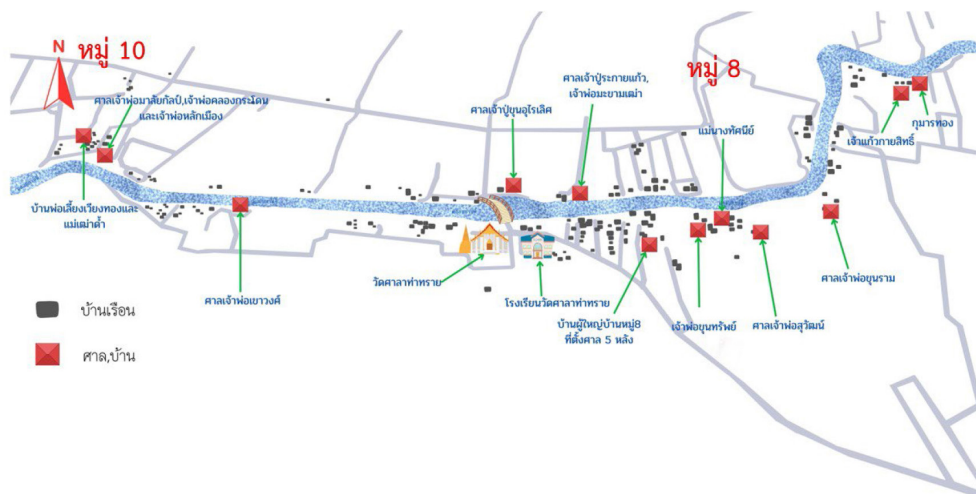
ภาพที่ 1 แผนที่หมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ และ หมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 คน จากในพื้นที่หมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อายุ 18-90 ปี ประกอบด้วย ร่างทรง 16 คน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 24 คน

วิธีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัย (Subject allocation) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ร่างทรง หมายถึง ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมไหว้ศาล ผู้เป็นร่างทรงในชุมชนทั้ง 2 หมู่ ปัจจุบันมีจำนวน 16 คน ซึ่งบรรดาร่างทรงเหล่านี้เป็นร่างทรงของเจ้าปู่ เจ้าพ่อ แม่นางไม้ และ กุมารทอง ปัจจุบันมีทั้งหมด 27 องค์ ได้แก่ 1. เจ้าพ่อขุนราม 2. เจ้าพ่อขุนทรัพย์ 3. เจ้าพ่อสุวัฒน์ 4. เจ้าพ่อศรีบังใบ 5. เจ้ายอดแก้ว 6. เจ้าแก้วกายสิทธิ์ 7. เจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ 8. พ่อปู่ประกายแก้ว 9. เจ้าพ่อมะขามเต่า 10. แม่นางทิพย์มณฑา 11. กุมารทองเกตุมณี 12. แม่นางสร้อยมาลี 13. เจ้าพ่อเขาวงศ์ 14. แม่นางทัศนีย์ 15. เจ้าพ่อขอนแก่น 16. เจ้าพ่ออินทร์เซียน 17. เจ้าพ่อไหมคำเทียน 18. เจ้าพ่อขอนแก่น 19. เจ้าพ่อหงส์ทอง 20. กุมารทอง 21. เจ้าพ่อมาลัยกัลป์ 22. เจ้าพ่อคลองชะโด 23. เจ้าพ่อหลักเมือง 24. เจ้าพ่อขุนเณร 25. เจ้าพ่อปู่หิน 26. พ่อเลี้ยงเวียงทอง และ 27. แม่เต่าดำ

ภาพที่ 2 แผนผังศาลหมู่ 8 และหมู่ 10

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ร่างทรงทั้งหมดจำนวน 16 คน ซึ่งในปัจจุบันมีร่างทรงที่ยังคงทำพิธีกรรมมีจำนวน 11 คน เนื่องจากร่างทรงบางคนเข้าทรงเจ้าหลายองค์ บางคนปัจจุบันไม่ได้เข้าทรงแล้ว และบางคนเสียชีวิตไม่มีการสืบทอดเป็นร่างทรง

2) ประชาชนที่มาร่วมพิธีกรรม หมายถึง ประชากรหมู่ 8 และ หมู่ 10 ที่เข้าร่วมพิธีกรรม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มที่ 1 คือผู้อาวุโสประจำชุมชน อายุ 40 ปีขึ้นไป เลือกจากผู้สูงอายุประจำชุมชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมพิธีกรรม และสามารถบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของพิธีกรรมได้ ตลอดจนอธิบายรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาวิเคราะห์ได้ สาเหตุที่เลือกผู้สูงอายุเพราะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมจากในอดีตสู่ปัจจุบัน

กลุ่มที่ 2 อายุ 18-39 ปี หมายถึง คนรุ่นใหม่ เพื่อให้เห็นมุมมองของคนแต่ละวัย มีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรต่อความเชื่อและการประกอบพิธีกรรม รวมถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในการจัดพิธีกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ร่างทรง

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1) สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการหาข้อมูลเรื่องประวัติของศาลและพิธีกรรม โดยกำหนดแบบสัมภาษณ์ไว้ 2 ฉบับ ฉบับที่หนึ่งสำหรับร่างทรง ฉบับที่สองสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

2) หาความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากค่า OIC ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน

ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ = 4.00 แบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลักและทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องศาล พิธีกรรม ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

ข้อมูลปฐมภูมิ เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องศาล พิธีกรรมของชุมชนทั้ง 4 แห่ง ข้อมูลในส่วนนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ

1. ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน

2. ข้อมูลด้านความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณี เรื่องศาล

ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนใช้วิธี 3 แบบ คือ

- ดำเนินการสำรวจชุมชน (Survey) เป็นการสำรวจการเปลี่ยนแปลงทาง ค่านิยม การแสดงออก ความเชื่อในชุมชน

- ดำเนินการสัมภาษณ์ (interview) ซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมายโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างไว้ แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 ใช้สัมภาษณ์ร่างทรง ชุดที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

- ดำเนินการสังเกต (observation) โดยการเข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน และทำการสังเกตพิธีการ คนในชุมชน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ข้อมูลทุติยภูมิ หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่ได้เก็บรวบรวมเอง แต่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ หรือเอกชนเป็นผู้จัดทำ อันได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพแวดล้อมชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากร และประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน โดยการรวบรวมจากแผนที่ทาง Google และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องอื่นจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมแผนที่ทหาร และหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมถึงเอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ

นำข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เหล่านี้ มาตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือ ขั้นตอนการตรวจสอบความเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาก่อนนำมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยเลือกทำการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เป็นการตรวจสอบโดยพิจารณาจากการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน คือ ใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์พร้อมศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบ และตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายคนโดยใช้คำถามเดียวกัน ข้อมูลที่ได้จะแตกต่างกันหรือไม่ และมีการถามคำถามเดิมอีกครั้งกับผู้ให้สัมภาษณ์คนเดิม เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้เที่ยงตรง

การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องความเชื่อ ความเป็นมาของพิธีกรรม วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมในอดีตกับปัจจุบัน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยทบทวนความเชื่อเรื่องศาล การนับถือผี และประเพณีพิธีกรรมการศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องศาลและการนับถือผี เป็นความเชื่อพื้นฐานที่มีในสังคมไทยมานานแล้ว มีผู้ศึกษาเป็นหนังสือ บทความ งานวิจัยหลายเรื่องด้วยกัน แต่ในที่นี้ผู้วิจัยเน้นความเชื่อของชาวลาวเวียงหรือความเชื่อทางภาคอีสาน เนื่องจากมีที่มาจากแหล่งเดียวกันคือเป็นลาวที่เคลื่อนย้ายมาจากเวียงจันทน์ งานวิจัย 2 เรื่องคือ “กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผีอีสาน” ของปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และยุภาพร ยุภาศ พ.ศ. 2559 และงานของนันทยา คงประพันธ์, สุกาวดี เผือกฟัก และพรทิพย์ ช่วยเพลเผยแพร่ในวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้าของชุมชนตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อสรุปที่เหมือนกันคือ กล่าวถึงการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องผี และการประกอบพิธีกรรมศาลเจ้า ซึ่งในวัฒนธรรมลาวเวียงมีการนับถือผีเช่นเดียวกัน ผู้เขียนได้ให้ความเห็นว่าการนับถือผีเป็นกระบวนการที่ผลิตซ้ำสืบทอดต่อกันมาในครอบครัว เป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคุมสังคมให้สงบสุข ดังนั้น การประกอบพิธีกรรมจึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับครอบครัว จนกลายเป็นชีวิตประจำวัน และกลายเป็นจารีตประเพณีของชุมชนในที่สุด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวคิดนี้มีความคล้ายคลึงกับรูปแบบความเชื่อของลาวเวียงในสุพรรณบุรี ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างของลาวเวียงมีความคล้ายกับคนในภาคอีสาน เนื่องจากที่มาจากที่เดียวกันคืออาณาจักรล้านช้างในอดีตที่ชาวลาวเวียงในสุพรรณเคลื่อนย้ายมา

ส่วนงานของวันดี พินิจารสิน “ภูมิปัญญาการปรับตัวในบ้าน - เรือนลาวเวียง บริเวณลุ่มน้ำภาคกลางหน้าจั่ว : ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม”. ฉบับที่ 27 ก.ย. 2555 – ส.ค. 2556 กล่าวถึงความเชื่อเรื่องศาลปู่ตาและศาลปู่ทวดมีความคล้ายกับชุมชนที่เมืองเวียงจันทน์ ผู้วิจัยมีแนวคิดเช่นเดียวกันว่าที่มาของศาลน่าจะสืบทอดจากที่เวียงจันทน์ แต่งานของวันดีมีสิ่งที่น่าสนใจคือ ศาลปู่ทวดเชื่อว่าจะปกป้องคุ้มครองไร่นา (2555, น.45-60) ในงานวิจัยต้องมีการสำรวจเพิ่มเติมใน

ประเด็นนี้ และการปลูกบ้านของลาวเวียงมีความสัมพันธ์กับการสร้างศาล เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ เช่นเดียวกับงานของวรรณพร บุญญาสถิต, ฉันทัส เพียรธรรม และเทพธิดา ศิลปรง (2560, น.26-38) เสนอแนวคิดเรื่องความเชื่อและประเพณี ความเชื่อเป็นสิ่งที่มียุทธพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะความเชื่อในรูปของศาสนาและอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติหรือภูตผีวิญญาณต่าง ๆ เป็นระบบความเชื่อพื้นฐานที่มีมานานในสังคมทุกแห่ง และยังถือเป็นระบบที่ใช้ในการรักษากฎเกณฑ์ระเบียบสังคม ด้วยวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีอยู่ก่อนที่วัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาแบบพราหมณ์และพุทธจะเข้ามามียุทธพลต่อผู้คนในดินแดนแถบนี้ และหลังจากการเข้ามาของศาสนาพราหมณ์และพุทธแล้ว การนับถือผียังมีสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้ จากความเชื่อดังกล่าวทำให้ผู้คนในสังคมได้มีประเพณี พิธีกรรมที่เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความเชื่อและถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ดังนั้น ความเชื่อและแนวทางปฏิบัติในวิถีชีวิตจึงดำเนินไปด้วยกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาภูมิปัญญาพิธีกรรมความเชื่อเรื่องศาล และการดำรงอยู่ของพิธีกรรม ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลง ด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์ ทำความเข้าใจสภาพแวดล้อม ประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิต และความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เพื่อทำความเข้าใจถึงที่มีความเชื่อในชุมชน และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีต่อประเพณีการไหว้ศาล

จากการศึกษาพบว่าประชากรในหมู่ 8 ตำบลจรเข้มใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัฒนธรรมของชาวลาวเวียงคือความเชื่อเรื่องศาลของชุมชนทั้งสองมี 3 แบบ คือ ศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ ศาลพระภูมิ และศาลกะเบาะกะบาน

ศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อเป็นที่สถิตของเจ้าปู่หรือเจ้าพ่อหมายถึงเทวดาตามความเชื่อของลาวเวียง โดยแต่ละบ้านที่มีศาลจะมีชื่อเรียกของเจ้าปู่แตกต่างกัน เช่น เจ้าปู่ขุนไธเลิศ เจ้าพ่อขุนราม เจ้าพ่อเขาวงศ์ เป็นต้น ลักษณะเป็นศาลไม้ภายในมีเจ็ดตั้งอยู่ เจ็ด คือ แผ่นไม้ ลักษณะคล้ายใบเสมาเขียนหรือแกะเป็นรูปเทพารักษ์คือเทวดามือขวามือถือพระขรรค์ ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เจ็ดหมายถึง ผู้ที่ได้รับยกย่องให้เป็นประธานหรือเป็นใหญ่ แต่ไม่มีอำนาจ (พจนานุกรมไทยราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 13 เมษายน 2565) ในชุมชนลาวเวียงที่อื่นในภาคกลางจะมีการเรียกชื่อศาลแตกต่างกันไปบ้าง เช่น ที่ชุมชนลาวเวียงวัดศิระทอง จังหวัดนครปฐม ใช้คำว่าศาลปู่ตาหรือหอปู่ตา (นิภาพร โชติสุดแสนห์, 2541, น.26)

ภาพที่ 3 ศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ หมู่ 8

ศาลพระภูมิ คือศาลเทพารักษ์หรือศาลเจ้าที่ มีประจำทุกบ้าน รูปแบบเป็นศาลปูน มักตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ การไหว้มักทำในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันพระ วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น หรือไหว้พร้อมกับพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อของลาวเวียงพร้อมกัน

ภาพที่ 4 ศาลพระภูมิ หมู่ 8

ศาลกะเบาะกะบาน คือ การไหว้ด้วยกระบุงมีรูปปั้นสัตว์เป็นตัวแทนคนไหว้ นำไปวางไว้ที่ทางสามแพร่งหรือจุดที่ร่างทรงชี้ไว้ เพื่อสะเดาะเคราะห์ ทั้งความทุกข์หรือสิ่งที่ไม่ดี ส่วนตัวศาลไม่มีเป็นลักษณะของความเชื่อ

ภาพที่ 5 ศาลกะแบะกะบาน (เนื่องจากตั้งแต่เกิดโรคระบาดโควิดตั้งแต่ พ.ศ. 2563 ทำให้งดการไหว้ศาลกะแบะกะบาน และประกอบกับร่างทรงที่ทำหน้าที่ผู้นำพิธีป่วยจึงไม่มีการไหว้ศาลกะแบะกะบาน จนถึงปัจจุบัน)

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ชุมชนหมู่ 8 ตำบลจรเข้มใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีการสืบทอดการไหว้ศาลซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่ครั้งอพยพมาจากเวียงจันทน์ จนมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุพรรณบุรีที่วัดมณีวรรณ และบริเวณบ้านแม่น้ำ และย้ายครอบครัวมาอยู่ที่หมู่ 8 ตำบลจรเข้มใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2564, น.19) ชาวลาวเวียงยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมอย่างสม่ำเสมอทุกปี จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในพื้นที่แห่งนี้ ผู้เข้าร่วมพิธีนอกจากลาวเวียงแล้วยังมีพวนและไทยด้วย ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน และพิธีไหว้ศาลยังเป็นเสมือนสิ่งที่เชื่อมความสามัคคีของคนในชุมชนอีกด้วย พิธีกรรมไหว้ศาลมี 2 พิธีสำคัญ วันแรกเป็นพิธีทรงเจ้า เพื่อให้วิญญาณศักดิ์สิทธิ์หมายถึง เจ้าปู่ เจ้าพ่อ แม่นางไม้ หรือกุมารทองลงมาประทับทรงเพื่อติดต่อกับลูกหลานที่ศรัทธา และทำนายทายทักถึงดวงชะตาของผู้ที่มาร่วมพิธีที่ต้องการถามเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ การงาน การเงิน โชคลาภ และบนบานศาลกล่าวขอในสิ่งที่ต้องการ ร่างทรงจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารระหว่างวิญญาณกับมนุษย์ ดังนั้น ผู้ที่เป็นร่างทรงจึงได้รับความเคารพจากคนในชุมชน เปรียบเสมือนเป็นผู้นำชุมชนอีกคนหนึ่ง แต่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณคอยควบคุมระเบียบของสังคมให้คนประพฤติดี ถ้าประพฤติตนไม่ดีสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ช่วยเหลืออาจกล่าวได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ใช้ควบคุมสังคมในชุมชนให้สงบสุข โดยไม่ต้องใช้กฎหมายของรัฐบาลควบคุม วันที่สองคือ พิธีไหว้ศาล ร่างทรงและผู้เข้าร่วมพิธีนำอาหารคาวหวานถวายแด่เจ้าพ่อที่ศาลประจำบ้านหรือศาลประจำชุมชน

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจุบันแม้ว่าสถานการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง คนหนุ่มสาวออกไปใช้ชีวิตข้างนอกชุมชนมากขึ้น แต่เมื่อถึงวันเวลาในการไหว้ศาล คนรุ่นใหม่เหล่านี้ยังคงกลับมายังชุมชนเพื่อร่วมพิธีแสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมการไหว้ศาลนี้เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และความสามัคคีในชุมชน เนื่องจากพิธีกรรมแม้จัดที่บ้านใดบ้านหนึ่งแต่เพื่อนบ้านได้เข้ามาร่วมพิธีกรรมด้วย โดยไม่มี

การกีดกันว่าเป็นคนนอกตระกูล ถือเป็นกุศโลบายในการเผยแพร่ความเชื่อเรื่องศาล จึงทำให้พิธีกรรม การไหว้ศาลยังคงดำรงอยู่ถึงปัจจุบัน จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนสมัยก่อนผู้คนจะมาร่วมพิธีกันมากมาย พิธีกรรมทำทั้งกลางวันกลางคืน มีการแสดงลิเก การฟ้อนรำ แต่ปัจจุบันการเข้าร่วมของคนในพิธีอาจมีน้อยลงบ้างเมื่อเทียบกับในอดีตรวมถึงการจัดงานอาจไม่ใหญ่โตเหมือนสมัยก่อนเนื่องด้วยปัจจัยหลายประการคือ การเข้าทรงไม่ใช่ทรงรับแขก เป็นการทรงเพื่อไหว้ศาลเท่านั้น จึงทำให้ผู้คนมาน้อยลง อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง และโรคระบาดโควิดที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ผู้คนที่มาร่วมงานจึงน้อยลง ขั้นตอนบางอย่างจึงต้องกระชับ และรวดเร็วขึ้นตามสถานการณ์ปัจจุบัน

1

2

3

4

ภาพที่ 6 พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อที่หมู่ 8

1. การเตรียมอาหารคาวหวานสำหรับพิธีไหว้
2. ผู้ร่วมพิธีนำอาหารและเครื่องประกอบพิธีเดินแห่รอบศาล 3 รอบ
3. นำอาหารถวายที่ศาลเจ้าพ่อ
4. ผู้ร่วมพิธีจุดธูป 12 ดอกนำไปปักที่ของไหว้และในกระถางหน้าศาล หรือปักไว้บริเวณใต้ศาล แล้วรอนธูปหมดดอก เป็นการเสร็จสิ้นพิธีไหว้ศาล

อภิปรายผลการวิจัย

ชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 และหมู่ 10 เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่เป็นแบบเฉพาะของตนเองทางประเพณี และพิธีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเชื่อเรื่องศาล การประกอบพิธีกรรมที่เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมประจำชุมชนทั้งพิธีไหว้ศาลและประเพณีสำคัญของชุมชน เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติที่คนในชุมชนมีต่อประเพณีการไหว้ศาล ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความเชื่อคนในชุมชนที่มีต่อประเพณีการไหว้ศาล รวมถึงความสัมพันธ์ทางด้านสังคมในชุมชนโดยมีศาลเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ แม้ว่าในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจสังคมมีการเปลี่ยนแปลง แต่ชุมชนยังคงมีความศรัทธาต่อศาล ดังนั้น การที่ความเชื่อเรื่องศาลและพิธีกรรมการไหว้ศาลยังคงอยู่ถึงปัจจุบันมาจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

1. เป็นเหมือนศูนย์รวมจิตใจของคนในครอบครัวและชุมชน ดังในทฤษฎีเรื่องผี ผีเป็นสัญลักษณ์เชิงอำนาจที่มนุษย์มองดูด้วยความเคารพ เป็นศูนย์รวมจิตใจและช่วยสร้างความสามัคคี (บุญยงค์ เกศเทศ, 2557, น.239) เมื่อถึงงานประเพณีไหว้ศาลทุกปี ญาติพี่น้องที่ย้ายออกไปอาศัยอยู่นอกชุมชนที่อยู่ห่างไกลได้กลับมาร่วมงานพิธี เป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างญาติในครอบครัว และสมาชิกในชุมชน และการที่คนในชุมชนพร้อมใจมาช่วยงาน เช่น ทำอาหาร ช่วยขนย้ายสิ่งของจัดสถานที่ หรือนำอาหารมาร่วมเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน แสดงให้เห็นว่าการไหว้ศาลมีความสำคัญต่อชุมชนและชีวิตผู้คนที่เคยอยู่อาศัยในชุมชนทั้งสองนี้ เป็นการสร้างความสามัคคีในครอบครัวและชุมชน อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ศักดิ์ พลแก้วเกษ (2562, น. 8-9) เรื่องการศึกษาตัวและบทบาทของผีปู่ตา อำเภอสลางภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของผีปู่ตา หรือผีบรรพบุรุษในความเชื่อของชุมชนสลางภูมิ ผีปู่ตาเป็นผู้เสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน เป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ไมตรีให้กับคนในชุมชน ทั้งคนในชุมชนที่รู้จักกันมาก่อน และไม่เคยรู้จักกันมาก่อนหรือคนที่ย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ ผีปู่ตามีหน้าที่ช่วยปกป้องรักษาคนใน เพราะคนในชุมชนจะทำกิจกรรมร่วมกัน โดยผ่านเจ้าผู้เป็นสื่อกลางระหว่างคนในชุมชนกับผีปู่ตาหรืออีกนัยหนึ่งคือร่างทรง ทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

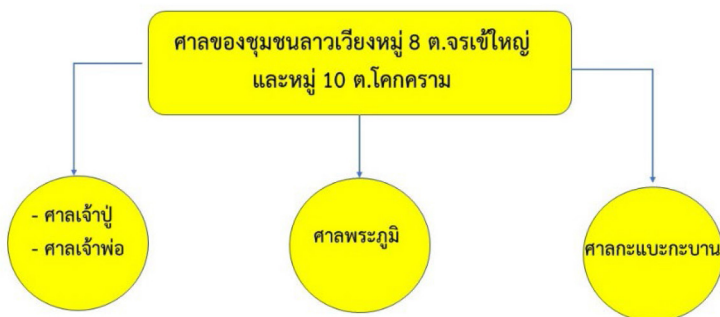
2. ศาลเปรียบเสมือนที่พึ่งทางใจ จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน พบว่าเมื่อเจ็บป่วยหรือมีปัญหาในหน้าที่การงาน การเงิน การดำเนินชีวิต โชคลาภ จะไปบนบานต่อศาลหรือร่างทรงที่เป็นที่สถิตของเจ้าพ่อ เจ้าปู่ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ และเมื่อสำเร็จตามที่บนบานไว้ จึงเชื่อว่ามาจากการดลบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ยิ่งช่วยเพิ่มความศรัทธาต่อความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทช่วยลดความทุกข์ ความวิตกกังวลในจิตใจ อันเกิดจากความไม่แน่นอนในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้าของชุมชนตำบลย่านยาวอำเภอสามชูก ของนันทยา คงประพันธ์, สุภาวดี เผือกพัก และพรทิพย์ ช่วยพล (2563, น.44) มีความเห็นว่าศาลเจ้าพ่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน ตามที่ชาวบ้านศรัทธา การใช้ศาลเจ้าในการขอพร การเสี่ยงทาย หรือการที่ชาวบ้านใช้ศาลเจ้าชุมชนในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังเช่นศาลเจ้าปู่ที่ชุมชนทั้งสอง เมื่อประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือจิตใจ จะไปหาเจ้าพ่อบนบานต่อศาล เมื่อได้รับการทำนาย

หายทักช่วยให้ลดความตึงเครียดทางใจ นอกจากนี้ คนในชุมชนเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังช่วยปกป้อง คุ้มครอง สมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ ดังนั้น ศาลจึงเป็นที่พึ่งทางใจ เกิดกำลังใจ ให้คนเจ็บป่วย หรือสร้างความมั่นใจให้กับผู้คนในการดำเนินชีวิต เป็นผู้ปกป้องคนในชุมชนให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ

3. ในฐานะโครงสร้างชุมชน ช่วยปกป้องคุ้มครองให้โซคลาภ รักษาโรค ทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง และแก้ปัญหาต่าง ๆ (บุญชนะ ทองแสน, 2559, น.115) และการใช้ความเชื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคม ของอานันท์ กาญจนพันธ์ (ชัยวัฒน์ นามราช, 2 พฤษภาคม 2566) การนับถือเจ้าพ่อหรือร่างทรงส่งผลให้คนในชุมชนปฏิบัติตามประเพณีที่บรรพบุรุษได้วางไว้ หากไม่ปฏิบัติตามที่บรรพบุรุษเคยทำมาจะเกิดความไม่สบายใจ รู้สึกติดขัดในการทำงาน ดังนั้น การสืบต่อประเพณีพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติทุกปี เพื่อความสบายใจของตนเอง และสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุวรรณ อธิปัญญา บำมิล (2562, น. 56-57) เรื่อง ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวกับพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ของชาวบ้านสงยาง ตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้เขียนได้กล่าวถึงหลักธรรมของปู่ตาที่บ้านสงยางไว้ดังนี้ การบูชาปู่ตามีมานานแล้วชาวบ้านยังคงศรัทธา ปฏิบัติสืบทอดพิธีกรรมสืบทอดกันมาด้วยเชื่อว่าทำแล้วจะมีความสุข ชุมชนเกิดความสามัคคี ไม่มีความเดือดร้อนทุกคนในหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ ดังนั้น การประกอบพิธีไหว้ศาลหรือเจ้าปู่ เจ้าพ่อจึงมีการปฏิบัติถึงปัจจุบัน และยังเป็นการแสดงถึงการเคารพนับถือผู้อาวุโส บุคคลสำคัญหรือบุคคลพิเศษภายในชุมชน คือ ร่างทรงที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนแห่งนี้ เปรียบเสมือนตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน ร่างทรงจึงเปรียบเสมือนหมอที่รักษาทางใจ ใช้ประสบการณ์ในชีวิตช่วยแก้ปัญหาตามที่คนมาขอให้ร่างทรงช่วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงมีบทบาทช่วยลดความทุกข์ ความวิตกกังวลในจิตใจ อันเกิดจากความไม่แน่นอนในชีวิต เมื่อได้รับการทำนายทายทักช่วยให้ลดความตึงเครียดทางใจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าประชากรในหมู่ 8 และหมู่ 10 มีวัฒนธรรมของชาวลาวเวียงคือ ความเชื่อเรื่องศาลของชุมชนทั้งสองนี้ มี 3 แบบ คือ ศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ ศาลพระภูมิ และศาลกะเบาะกะบาน

ภาพที่ 7 แผนภาพศาลชุมชนลาวเวียง หมู่ 8 และหมู่ 10

1. ศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ คือศาลที่เป็นที่สถิตของวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ มีประจำบ้านหรือประจำชุมชน ทำด้วยไม้ ทุกปีมีพิธีไหว้ศาลช่วงเดือน 6 ถึงเดือน 7 แล้วแต่บ้านแต่ละหลังจะกำหนดวัน ผู้ทำพิธีคือร่างทรงของเจ้าพ่อประจำศาล

2. ศาลพระภูมิ คือ ศาลเทพารักษ์หรือศาลเจ้าที่มีประจำทุกบ้าน รูปแบบเป็นศาลปูน มักตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ การไหว้มักทำในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันพระ วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น หรือไหว้พร้อมกับพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อของลาวเวียงพร้อมกัน

3. ศาลกะเบาะกะบาน คือการไหว้ด้วยกระบุงมีรูปปั้นสัตว์เป็นตัวแทนคนไหว้ นำไปวางไว้ที่ทางสามแพร่งหรือจุดที่ร่างทรงชี้ไว้ เพื่อสะเดาะเคราะห์ ทั้งความทุกข์หรือสิ่งที่ไม่ดี ส่วนตัวศาลไม่มีเป็นลักษณะของความเชื่อมากกว่า

พิธีกรรมไหว้ศาลมี 2 พิธีสำคัญ วันแรกเป็นพิธีทรงเจ้า ผ่านร่างทรง เพื่อติดต่อกับลูกหลานที่ศรัทธา และทำนายทายทักถึงดวงชะตาของผู้ที่มาร่วมพิธีที่ต้องการถามเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ การงาน การเงิน โชคลาภ และบนบานศาลกล่าวขอในสิ่งที่ต้องการ

วันที่สองคือ พิธีไหว้ศาลหรือขึ้นศาล พิธีไหว้ศาลจัดขึ้นหลังจากทำพิธีเข้าทรงเสร็จเรียบร้อยแล้ว จัดขึ้นตอนเช้าประมาณ 9 นาฬิกาเป็นต้นไป ผู้ร่วมพิธีจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ทั้งอาหารคาวหวาน และผลไม้ จากนั้นนำอาหารและเครื่องประกอบพิธี เช่น ธูป บายศรี เงินรอบศาล 3 รอบ โดยมีร่างทรงเป็นผู้นำ หลังจากนั้นนำอาหารวางบนโต๊ะที่จัดเตรียมไว้หน้าศาล บางส่วนนำขึ้นไปถวายบนศาล หลังจากนั้นผู้ร่วมพิธีจุดธูป 12 ดอกนำไปปักที่ช่องไหว้และในกระถางหน้าศาลหรือปักไว้ที่ได้ศาลรอบ ๆ บริเวณ แล้วรอนธูปหมดดอก จากนั้นผู้ร่วมพิธีจะแบ่งของไหว้ใส่ใบตองหรือกระถางวางไว้ตามพื้นดินให้กับสัมภเวสี พิธีการสุดท้ายคือพิธีคำคุณ คือ การทำบุญใส่เงินในขันเงิน ขันเชิญคือ พานบุหรี เทียน ขาวบ้านจะเข้าไปให้เจ้าพ่อทำนายทายทัก และขอความเป็นสิริมงคลจากเจ้าพ่อ จากนั้นจะถวายเป็นเงินในขันเชิญ หลังจากหมดคนที่เข้ามาขอคำคุณ เจ้าพ่อจะออกจากร่างทรง เป็นอันเสร็จพิธีการไหว้ศาลหรือขึ้นศาล

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. องค์กรปกครองท้องถิ่นควรให้ความสำคัญ และส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ประเพณีเรื่องการไหว้ศาล และเสริมความรู้ให้เยาวชนรุ่นหลังเห็นถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องศาลกับชุมชนลาวเวียงในจังหวัดสุพรรณบุรีหรือในพื้นที่อื่น หรือกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจในความเหมือนและความแตกต่างมากขึ้น

บรรณานุกรม

- ชัยวัฒน์ นามราช. (2566). **อ่านประวัติศาสตร์ความเชื่อ (พิธีกรรม) อ่านอนาคตคน (สังคม) ไทย.** ค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2566. จาก <https://prachatai.com/journal/2023/05/103929>.
- นันทยา คงประพันธ์, สุภาวดี ผึ้งอกฝึก, และพรทิพย์ ช่วยเพล. (2563). ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้าของชุมชนตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง** 9 (2), น.40-51.
- นิภาพร โชติสุดแสนท์. (2541). **พระราชูปถัมภ์ : ภาพสะท้อนการผสมกลมกลืนทางความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง.** สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชนะ ทองแสน. (2529). **การศึกษาระบบความเชื่อที่นอกเหนือพุทธศาสนาของชุมชนชาวพุทธในเขตลุ่มน้ำท่าจีน.** กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์.
- บุญยงค์ เกตเทศ. (2557). **ผี วิถีคน ความเชื่อและการพึ่งพาระหว่างคนกับผี.** มหาสารคาม : กากะเยีย.
- บังอร ปิยะพันธ์ (2541). **ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ และยุภาพร ยุภาศ. (2559). **กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผีอีสาน.** มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พจนานุกรมไทยราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2554). **ค้นหาแบบทั่วไป.** ค้นเมื่อ 13 เมษายน 2565 <https://dictionary.orst.go.th/>
- พระใบฎีกาสวรรณ อธิปัญญา บำมิลลา. (2562). **ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวกับพิธีกรรมการบูชาปูตาของชาวบ้านสงยาง ตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด.** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณพร บุญญาสถิต, ฉันทัส เพียรธรรม, และเทพธิดา ศิลปประเลง. (2560). พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี. **วารสารวิทยาลัยสารพัดช่างนครขอนแก่น**. 11 (1), น.26-38.
- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2019). **การเคลื่อนย้ายของผู้คนมาสู่ความเป็นชุมชนลาวด่านเมืองกบินทร์บุรี “กบินทร์บุรี” เมืองด่านภาคตะวันออก.** ค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2566, <https://walailaksong-siri.com/2018/07/05/kabinburi-the-border-town/>
- วันดี พินิจวรสิน. (2556). ภูมิปัญญาการปรับตัวในบ้าน - เรือนลาวเวียง บริเวณลุ่มน้ำภาคกลาง หน้าจั่ว : ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม. **วารสารหน้าจั่ว**. 27 (2003), น.45-60.
- สุนันทา เงินไพโรจน์. (2564). **ประวัติศาสตร์ชุมชนลาวเวียงจากสิ่งของเครื่องใช้ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี.** สุพรรณบุรี : วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2562). การศึกษาตัวและบทบาทของผีปูตา อำเภอเสลาภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารวิชาการธรรมทัศน์**. 19 (4), น.1-11.